

บทคัดย่อ

- ชื่อเรื่อง : การสำรวจสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนที่อาศัยอยู่โดยรอบพื้นที่ป่าชุมชน
กรณีศึกษาพื้นที่ป่าชุมชนป่าห้วยเม็ก-ป่าบะน้ำคำ ตำบลเขาน้อยและตำบลในเมือง
อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น
- โดย : นายวุฒิชัย พิรุณสุนทร นักวิชาการป่าไม้ 6 ว สังกัดสำนักจัดการป่าชุมชน กรมป่าไม้
- ชื่อโครงการ : โครงการศึกษาทางวิชาการด้านป่าชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2547

การส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 นั้น จำเป็นต้องทราบข้อมูลพื้นฐานในเชิงพื้นที่ เพื่อประกอบการตัดสินใจในการกำหนดแผนและมาตรการในการบริหารจัดการ การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสภาพการใช้ประโยชน์หรือการพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติของประชาชนที่อาศัยอยู่โดยรอบพื้นที่ป่าชุมชนป่าห้วยเม็ก - ป่าบะน้ำคำ ตำบลเขาน้อย และตำบลในเมือง อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดแผนและมาตรการในการจัดการพื้นที่ป่าชุมชนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

วิธีการศึกษาใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เครื่องมือในการวิจัยใช้แบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนที่อาศัยอยู่โดยรอบพื้นที่ป่าชุมชน จำนวน 300 คน ข้อมูลที่ได้ถูกนำมาประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยเลือกใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในการบรรยายข้อมูลเชิงพรรณนา นอกจากนี้ยังใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือในการวิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และสนทนากลุ่มกับคณะกรรมการป่าชุมชน (Key Informant) เพื่อให้ได้ข้อมูลประกอบการอภิปรายและสรุปผลการศึกษาวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ป่าชุมชนป่าห้วยเม็ก-ป่าบะน้ำคำ ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าภูเวียง อยู่ในเขตพื้นที่ของ 2 ตำบล คือ ตำบลเขาน้อย ตำบลในเมือง อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น สภาพป่าเป็นป่าเต็งรังที่กำลังฟื้นสภาพ มีลูกไม้ขึ้นหนาแน่น ประชาชนที่อาศัยอยู่โดยรอบพื้นที่ป่าชุมชน ส่วนมากสำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษา (85.3 %) การถือครองที่ดินเฉลี่ย 8.8 ไร่ ครัวเรือนมีรายได้รวม เฉลี่ย 57,166.5 บาทต่อปี (SD=37,387.1) มีรายจ่ายรวม เฉลี่ย 67,324.2 บาทต่อปี (SD=20,549.8) แหล่งน้ำที่ใช้ในการเกษตรมาจากน้ำฝน (89%) และน้ำจากลำห้วย (70%) ด้านสังคมและสาธารณสุข มีครัวเรือนที่สมาชิกทุกคนอ่านออกเขียนได้ 87.0 % และเกือบทั้งหมดมีสวนในครัวเรือน (97.3 %) ด้านการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน ครัวเรือนเกือบทั้งหมดเคยเข้าไปในพื้นที่ป่าชุมชน (92 %) ครัวเรือนส่วนมากจะใช้ไม้สำหรับทำฟืน ก่อสร้าง และเก็บหาพืชป่าและผลผลิตจากป่า ประชาชนมีความตระหนักถึงความสำคัญ และประโยชน์ของป่าไม้และสัตว์ป่าเป็นอย่างดี และต้องการให้เจ้าหน้าที่ของรัฐด้านป่าชุมชนช่วยเหลือเกี่ยวกับการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน

การศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า ประชาชนส่วนมากตระหนักถึงความสำคัญของป่าชุมชนและมีแนวโน้มที่จะมีการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากประชาชนยังต้องพึ่งพาระบบธรรมชาติและใช้ประโยชน์จากป่าในการดำรงชีวิตประจำวัน จึงมีความจำเป็นที่รัฐต้องศึกษาวิจัย พัฒนาการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้องค์กรชุมชนสามารถป้องกันรักษา ฟื้นฟูและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติจากป่าชุมชนได้อย่างยั่งยืน